

АКАДЕМІЯ. ЧАС. ОСОБИСТОСТІ

У сучасному освітньому просторі України вищі навчальні заклади мистецького спрямування чи не найяскравіше маніфестують духовну культурну самобутність держави, унікальні творчі потенції нації. Одним із таких закладів є Львівська національна академія мистецтв, офіційно відкрита у 1946 році (перша назва — Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва). У 1994 р. заклад був реорганізований у Львівську державну академію мистецтв, а в 2004 р. указом Президента України йому було надано статус національного.

Львівська національна академія мистецтв здійснює підготовку художників у царинах декоративно-ужиткового мистецтва (художня кераміка, текстиль, скло, метал, дерево), образотворчого мистецтва (монументальний живопис, монументальна скульптура, сакральне мистецтво), дизайну (дизайн інтер'єрів, костюма, графічний дизайн), реставрації творів мистецтва, а також мистецтвознавства (історія і теорія мистецтва) і менеджменту соціокультурної діяльності (менеджмент мистецтва). Академія навчає і виховує бакалаврів, спеціалістів, магістрів, кандидатів і докторів мистецтвознавства на чотирьох факультетах у Львові, на факультеті у м. Севастополь, в Інституті у Косові Івано-Франківської області. Ще один структурний підрозділ у Косові — училище прикладного та декоративного мистецтва — випускає молодших спеціалістів. Абітурієнти мають можливість студіювати на підготовчому відділі, а на факультеті підвищення кваліфікації зосереджені окремі напрями післядипломної освіти. З 1993 р. у ЛНАМ функціонує спеціалізована вчена рада із захисту докторських і кандидатських дисертацій у галузі мистецтвознавства.

Ідея відкриття у Львові вищої мистецької школи бере свій початок приблизно із середини ХІХ ст., а перший етап реалізації припадає на його останню третину. Активний національно-просвітницький рух у Галичині, зокрема у Львові, прагнення української інтелігенції до заснування національних культурно-мистецьких та наукових товариств

дали певний поштовх до створення мистецького навчального закладу, яким стала Загальнопромислова школа рисунків і моделювання (1876) при Львівському музеї художніх промислів. Згодом цей заклад змінював свою назву на Школу художнього промислу (1882), Державну промислову школу (1890). Промислова школа акумулювала й активно використовувала місцеві традиції народної творчості, надбання якої лягли в основу студіювання декоративного розпису, скульптури, художньої обробки дерева, металу, ткацтва і гаптування, мереживництва, моделювання тощо. Відомо, що крім звичного копіювання гіпсових взірців і репродукцій, учнів Школи активно залучали до натурного вивчення мистецьких зразків, що суттєво підвищувало рівень художньої освіти. Завдяки цьому чимало випускників (Тит Романчук, Йосип Курилас, Григорій Кузневич, сестри Кульчицькі, Антін Манастирський, Іван Севера та інші) змогли продовжити навчання у європейських художніх академіях, а згодом відіграли важливу роль в історії українського мистецтва. До завершальних, перед Другою світовою війною, етапів розвитку художньої освіти Львова можна віднести діяльність Інституту пластичних мистецтв (1938), котрий розташовувався у тому ж будинку, де зараз міститься головний корпус Академії (вул. Кубійовича, 38) і де в ті роки студенти вивчали декоративні мистецтва, живопис, скульптуру, графіку, мистецтво реклами, рисунок. Велику роль відіграли також львівські приватні школи і студії, серед яких слід зазначити насамперед Мистецьку школу Олекси Новаківського (1923–1935), створену за підтримки митрополита Андрія Шептицького. У Школі навчалися такі відомі українські митці, як

▼ Головний корпус Академії

Роман Сельський, Святослав Гординський, Григорій Смольський, Михайло Мороз, Лев Гец, Стефанія Гебус-Баранецька, Василь Дядинок та інші. Навіть у роки Другої світової війни відбулася чергова спроба створення мистецького закладу у Львові, результатом якої стала Вища образотворча студія (1944), відома також як Українська академія мистецтв, що проіснувала недовго й була очолювана видатним українським живописцем і теоретиком мистецтва Василем Кричевським. Упродовж щонайменше половини століття у Львові наполегливо і, що найголовніше, плідно (професійний корпус викладачів, велика плеяда талановитих учнів, європейські та власні навчальні методики, міжнародні зв'язки, виставковий рух тощо) розвивався процес становлення вищої художньої освіти. Саме тому відкриття після війни у Львові вищого художнього навчального закладу, яким став Інститут прикладного та декоративного мистецтва (рішення було прийнято Радою Міністрів УРСР 6 вересня 1946 р.) відбулося на ґрунті сформованості фахового викладацького складу і значною мірою апробованої методології викладання художніх дисциплін.

Уже за рік навчання студентів забезпечували шість відділів: живописно-декоративний, прикладної графіки, художнього текстилю, декоративної скульптури, художньої кераміки, художньої обробки дерева. Попри певну кількість направлених радянськими органами культури й освіти викладачів з інших міст СРСР, зокрема із Москви, Ленінграда, Києва, засадничу роль у становленні закладу відіграли все-таки митці-педагоги, які були вихованцями львівської мистецької школи і низки європейських академій. Серед них були такі видатні особистості, як Іван Севера, Вітольд Манастирський, Євген Нагірний, Роман Сельський, Микола Федюк, Ярослав Нановський та багато інших. Позитивні результати, навіть у тодішніх умовах жорсткого радянського ідеологічного контролю, дав уже перший випуск художників у 1953 р. Серед них, зокрема, Данило Довбошинський, Карло Звіринський, Степан Коропчак, Володимир Островський (живопис), Єлизавета Фащенко, Михайло Жук (художній текстиль), Іван Катрушенко (прикладна графіка), Дмитро Крвавич, Валентин Борисенко, Олександр Пилев (скульптура), Софія Караффа-Корбут, Юрій Лащук (художня кераміка) та багато інших, кого сьогодні з упевненістю зараховують до когорти фундаторів. Більшість із них стали згодом не лише визначними українськими митцями, а й провідними викладачами львівської Академії.

Певні загальні позитивні зміни намітилися наприкінці 50-х років минулого століття, коли ректором був призначений Яким Запаско — відомий учений, доктор мистецтвознавства, дослідник давньої української книги і народного мистецтва. Завдяки його старанням були започатковані наукові дослідження в галузі мистецтвознавства, професорські та студентські конференції, видавалися збірники наукових праць і, що особливо важливо на той час, почала активно запроваджуватися у навчальний процес та спілкування викладачів і студентів українська мова. Це, поза сумнівом, впливало на творче мислення студентської молоді, тематику дипломних творів, загальну атмосферу в колективі. Доволі велика група випускників 50-х — початку 60-х років (Мирон Кипріян, Людмила Жоголь, Іван Литовченко, Теодозія Бриж, Іван Скобало (1954); Адам Жук (1955); Степан Дзиндра, Еммануїл Мисько, Павло Балла (1956); Борис Горбалюк, Василь Одрехівський, Йосип Бокшай (1957); Михайло Білас, Іван Самотос (1959); Мирон Яців (1960); Євген Лисик (1961); Роман Петрук, Богдан Сорока, Євген Безніско, Микола Кристопчук (1964) та інші) мала дуже високий рівень професійної підготовки і творчу наснагу для визначення нової мистецької якості, нового рівня розвитку монументального живопису і скульптури, сценографії, художньої кераміки, ткацтва, графіки тощо. Це стало помітним уже в студійних і виставкових студентських роботах. Набутий під час студіювання потенціал знань і творчий досвід талановиті студенти за

▲ Заняття з текстильниками веде Григорій Смольський.

Зліва направо: Н. Майко, Л. Кровікова, Н. Жук, М. Луцкевич. 1947

▲ Кафедра живопису. Зліва направо, перший ряд: І. Скобало, В. Белов, К. Звіринський, В. Манастирський, В. Любчик, Р. Сельський, І. Гуторов, Д. Довбошинський (зав. кафедри); другий ряд: П. Кравченко, А. Окладніков, Т. Максисько, Є. Красний, Ю. Суворов, І. Севера (скульптор), Є. Ковтун, О. Кищенко, Г. Анциферов, Л. Кичко. 1960

▲ Дмитро Крвавич у майстерні

▲ Роман Сельський зі студентами.
Зліва направо стоять:
Я. Захарчишин, К. Звіринський,
М. Ткаченко, Д. Довбошинський,
С. Королчак, М. Рябін,
В. Островський, В. Патик,
О. Качаров. 1947

▲ Карло Звіринський у майстерні

▼ Зеновій Флінта, Любомир
Медвідь, Олег Мінько

доволі короткий час зуміли вповні реалізувати у самотній мистецько-педагогічній творчості.

Ідеї національно-культурного відродження 60-х років помітно активізували прогресивні мистецько-творчі й мистецько-освітні процеси, хоча їх розвиток відбувся у складних умовах «боротьби радянської ідеології з націоналізмом, формалізмом, космополітизмом» (насамперед у царині образотворчих мистецтв) та, відповідно, із творчими особистостями, які творили всупереч постулатам соціалістичного реалізму. За таких умов значну частину завдань, пов'язаних із вихованням у студентів образотворчої культури, перебрали на себе кафедри декоративно-ужиткових мистецтв Академії (художньої кераміки, текстилю, дерева), де в ті роки навчалася велика група талановитої і цікавої своїм творчим мисленням молоді не лише зі Львова, а й з інших теренів України. У результаті із числа випускників 1965–1966 рр. (Андрій Бокотей, Любомир Медвідь, Іван Марчук, Зеновій Флінта, Олег Мінько, Ігор Боднар, Ласло Пушкаш, Наталя Паук, Іван Остафійчук, Йосип Садовський, Михайло Лозинський та ін.) частина молодих митців визначила свій подальший творчий шлях власне в образотворчому мистецтві — у храмовій поліхромії, станковому живописі, іконописі, монументальній і станковій скульптурі, графіці, а інша зробила вагомий внесок у формування образотворчих засад художнього скла, кераміки, текстилю, дерева, металу. У контексті цього слід зазначити

важливість творчих експериментальних пошуків, що втілились у низці значимих виставок. Це, зокрема, виставки живопису Зеновія Флінти, Любомира Медвідя та Олега Мінька (1982, Львів, Київ, Вільнюс, Москва), Андрія Бокотея «Скло, образ, простір» (1981, Ленінград, Львів) у співстворстві з російськими художниками, коли вперше під враженням від творів українського митця у російській художній критиці з'явилося поняття «образотворче скло».

Упродовж 1989–2000 рр. посаду ректора Академії обіймав Еммануїл Мисько (випускник 1956 р.) — видатний скульптор і організатор вищої художньої освіти в Україні. Талановитий майстер скульптурного портрету, автор пам'ятників і монументів, Е. Мисько мав значний вплив на розвиток мистецтва і художньої освіти в Україні. Саме в цей період розпочалося відродження традицій львівської мистецької школи, було відкрито нові напрями, спеціальності й кафедри, зроблено перші кроки щодо співпраці із закордонними вищими навчальними закладами. Це все відбувалося на хвилі й значною мірою було інспіровано здобуттям Україною незалежності. Е. Мисько зробив також вагомий внесок у створення Академії мистецтв України (1996) і став одним із перших її дійсних членів-академіків. За його активної участі відбулася реорганізація інституту у Львівську державну академію мистецтв (Постанова Кабінету Міністрів України від 20 квітня 1994 р.), яка стала першим в Україні вищим художнім навчальним закладом академічного рівня. Відповідно були зроблені кроки щодо розвитку науково-теоретичного підґрунтя освітньої та мистецько-творчої діяльності Академії, насамперед у царині мистецтвознавства. У 1997 р. було відкрито факультет історії та теорії мистецтва, де розпочалося навчання мистецтвознавців, а згодом і менеджерів мистецтва (викладають члени-кореспонденти Г. Стельмашук, О. Боднар; професори Р. Шагало, І. Голод, О. Рибак, О. Голубець; доценти С. Лупій, Я. Кравченко, Р. Яців, М. Студницька, Р. Шафран, Н. Левкович, І. Костюк та інші). У 1999 р. був створений факультет у Севастополі, орієнтований на підготовку дизайнерів, розвиток професійної художньої освіти і професійної мистецької творчості на території Криму і Півдня України. Серед викладачів факультету слід згадати талановитих митців і дизайнерів: Ярослава Миськіва, Віктора Коваленка, Володимира Проценка, Георгія Савченка, Ольгу Жданову, які є випускниками Львівської академії або інших відомих мистецьких закладів Києва, Харкова, Санкт-Петербурга, Москви.

Із 2000 р. Львівську академію мистецтв очолив видатний український художник скла і визнаний педагог, випускник 1966 року Андрій Бокотей. За роки його активної діяльності Академія суттєво розширила освітні й науково-творчі пропозиції, збагатила структуру навчальних підрозділів. Активізувалася співпраця з вітчизняними художніми навчальними закладами (насамперед із мистецькими академіями Києва і Харкова), а також із художніми вишами багатьох країн світу. 13 вересня 2004 р. Указом Президента України «враховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності, вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки», Львівській академії мистецтв було надано статус національної, і з того моменту вона має назву «Львівська національна академія мистецтв». До її складу в 2006 р. як структурні підрозділи увійшли Інститут

і Училище прикладного та декоративного мистецтва в м. Косові Івано-Франківської області, що започаткували власну історію ще у 1882 р. як ткацька промислова професійна школа. Сьогодні навчальні підрозділи у Косові активно розвивають традиції гуцульського народного мистецтва, творчо використовують їх у навчальних програмах підготовки фахівців художнього дерева, ткацтва, вишивки, кераміки, металу, розпису, дизайну інтер'єрів і костюма. Важливу роль у розвитку косівських інституту та училища відіграли фундатори Михайло Куриленко, Василь Девдюк, Євген Сагайдачний, Олексій Соломченко, а також велика група сучасних педагогів-митців та мистецтвознавців (Йосип Приймак, Іван Андрейканіч, Григорій Колос, Степан Стефурак, Ганна Хром'як, Катерина Сусак, Василь Чіх, Олег Слободян, Марія Гринюк, Вікторія Дутка-Жаворонкова та ін.).

Завдяки постійній увазі до творчих особистостей, плеканню їх таланту та вихованню індивідуальних рис, Львівська національна академія мистецтв володіє потужним творчим потенціалом, який гармонізує авторські стилі, виконавську майстерність досвідчених митців-педагогів і сміливі новаторські пошуки молодих художників і мистецтвознавців, які є студентами й аспірантами закладу. За останні роки українські та зарубіжні шанувальники львівської мистецької школи мали можливість побачити персональні виставки відомих митців Андрія Бокотей, Альфреда Максименка, Любомира Медвідя, Миколи Андрущенка, Марти Токар, Олега Мінька, Івана Самотоса, Івана Микитюка, Романа Василика, Івана Процьва, Василя Федорука, Миколи Шимчука, Василя Боднарчука, Ярослава Скакуна та багатьох інших, чії твори зберігаються у найпрестижніших музеях і галереях. Спільно з Київською та Харківською художніми академіями Львівська академія мистецтв систематично проводить загальноукраїнські виставки дипломних робіт студентів «Мистецтво молодих», а також виставки-конкурси з рисунку, живопису, скульптури. Особливої популярності в Україні та за її межами набули численні мистецькі симпозиуми, фестивалі, конкурси художньої кераміки, текстилю, скульптури, металу, малярства, іконопису, графіки, дизайну моди тощо. Серед них найбільшої ваги набув Міжнародний симпозиум скла, який із 1989 р. регулярно відбувається з ініціативи ректора А. Бокотей за участю досвідчених художників, аспірантів і студентів художніх вишів. Окрім вітчизняних митців, участь у львівських симпозиумах брали відомі фахівці скла і теоретики з 25 країн світу.

Мистецька творчість є основним фактором сучасного розвитку Академії, який підсилює всі основні напрями її діяльності, забезпечує високий рівень випускників та їхню конкурентоспроможність. До речі, за весь період Львівська національна академія мистецтв підготувала понад 7000 митців і мистецтвознавців, серед яких 18 лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка, велика плеяда лауреатів державних вітчизняних і зарубіжних премій, академіки і члени-кореспонденти Національної академії мистецтв України, професори, доценти, доктори і кандидати мистецтвознавства та інших наукових галузей. До особливо плідних форм освітньої діяльності Академії належать навчально-творчі майстерні, що їх очолюють провідні професори. У ЛНАМ здобуває мистецьку освіту талановита молодь з усіх регіонів України, а також із різних країн світу. До зарубіжних партнерів, із якими налагоджена і розвивається освітня й науково-творча співпраця, належать художні академії, інститути, мистецькі фонди Польщі, Угорщини, Австрії, Литви, Латвії, Білорусії, Росії, Болгарії, США, КНР, Ізраїлю тощо.

У нових історичних обставинах, коли Україна дедалі впевненіше інтегрується в європейську спільноту і коли в умовах глобалізації загострюється проблема збереження української національної ідентичності в царині культури, Львівська національна академія мистецтв виконує важливу місію з підготовки нових поколінь художників, які стверджуватимуть у світі якість львівської мистецької школи та авторитет українського національного мистецтва.

▲ Церемонія вручення звання доктора Honoris Causa художнику Ю. Новосільському, 2010

▲ Еммануїл Мисько на аудієнції у Папи Римського Івана-Павла II. Ватикан, 1992

▼ Андрій Бокотей з ректором НАОМА А. Чебикіним і художником А. Ментухом

